

Murillo.

(Sestavil in spisal dr. Fr. L.)

Četudi je Murillo izmed največjih, ne samo španskih, ampak tudi drugih slikarjev, vendar vemo le malo o njegovem življenju. Bil je Murillo vseskozi umetnik; njegovo življenje mu je bila umetnost. Zato se je pa tudi povzdignil v umetniških vzorih in v slikarski spretnosti tako visoko, da se ž njim kot največjim mojstrom ponašajo njegovi rojaki Španci.

Bartolomé Estéban (Jernej Štefan) Murillo se je porodil zadnji dan l. 1617. in bil krščen naslednji dan novega leta v Sevilli na Španskem.

O njegovih stariših vemo le to, da so zgodaj umrli in da je bil naš deček v desetem letu že sirota. Njegov jerob ga je dal slikarju Juanu de Castillo v nauk. Dečko naj bi se izučil toliko, kolikor je treba znati za vsakdanji kruh. Slikarji so živeli tedaj na Španskem večinoma na oni stopinji kakor boljši rokodelci.

Murillo je preživel le mlado dōbo pri prvem mojstru. Leta 1639. se je preselil Juan v mesto Cadiz, in Murillo je ostal sam. Dvaindvajsetletni mladenič je bil prepuščen sam sebi. S slikarstvom se je moral ži-

viti. Delal je preproste podobe svetnikov po ceni in jih lahko prodajal. Tedaj se pa snide z nekdanjim sošolcem in znanecem, ki mu je pripovedoval čudovite reči o slikah in slikarjih na Nizozemskem. Ta znanec, Pedro Moya, je bil šel kot vojak na Nizozemsko in Angleško in se seznanil s tedanjo cvetočo umetnostjo.

To poročilo je bilo kakor iskra za nadarjenega mladeniča, ker je vnelo vso njegovo dušo. „Torej naprej!“ zaklical si je in sklenil l. 1643. iti v Madrid, da bi se tamkaj učil pri pravih

umetnikih. Sreča mu je bila prijazna. V Madridu je živel neki Seviljan, Diego Velasquez, ki je bil kraljevski dvorni slikar. Ta je sprejel 25 letnega Murilla v nauk in mu ponudil priliko učiti se slikarske umetnosti ob najboljših slikah slavnih slikarjev; ob enem ga je vabil opazovati prirodo in življenje. Dve leti je bil Murillo v Madridu; pridno je delal in se pridno učil. Ta čas je bil zanj neizrekljivo koristen. Sreča se je bila zasmehljala Murillu in odslej mu je bila zvesta. Povrnivši se v Sevillo, dobil

je kmalu priliko, da je pokazal svojo zmožnost in napredek. Frančiškani domačega mesta so mu naročili, naj poslika glavno hodišče z oljnatimi slikami. V letih 1645. in 1646. je naslikal najst večjih velikih slik, ki so domačinom jako ugajale in mu pridobile slavno ime. Njegove slike so se odlikovale s tem, da je slikal svete osebe tako resnično, kakor bi živele in delovale, in ne po starem kopitu. Jako rad je opazoval namreč resnične osebe in prizore, in ko je našel kaj znamenitega, takoj je naslikal s čopičem tisti predmet.

Murillo.

Ker je dobival dovolj dela in je lahko živel, oženil se je l. 1648. z deklico plemenite rodbine seviljske, z donno Beatrizo de Cabrera y Sotomayor. Prav veliko slik je iz one dōbe, v katerih se kaže sicer krepka slikarska spretnost, vendar še vedno napredovanje. Zmerom teži na to, da kaže resnico; poleg tega se vidi, kako čuti in umeva vse to, kar slika. Iz te dōbe so: „Rebeka in Eleazar ob vodnjaku“, „Sv. družina, imenovana del pajarito“ in več drugih slik podobnih predmetov. V vseh se kaže nekak realizem;

njegove madone so Španjolke ali Andaluzanke, vendar izvečine vzvišene osebe, polne nebeskega duha in sijaja.

Nekatere slike je pa povzel popolnoma iz življenja, kakoršno je videl — dejal bi — na cesti. Jako všeč so mu bili ubožni dečki, ki so se potepali po ulicah. Slikal jih je, kako jedó, kako se igrajo, kako ležé ali se snažijo. Poznavalci trdé sploh, da je do pičice natančno zadel resnično življenje. Čitatelj se o tem lahko prepriča ob naši sliki na strani 760. in 761., ki nam kaže mladega berača. Dejali bi skoro, da je tukaj segel umetnik predaleč v istino. A ni tako. Prizor je nedolžen, kaže nam resnico, kaže preprosto življenje ubožčkovo: zakaj bi se torej izpodtikali nad njim?

Kakor je pa znal Murillo slikati resnično življenje, tako je znal upodabljati tudi vzorno mladost in lepoto v svetnikih ali v Izveličarju. Malega Jezusa je slikal tako lepo in vabljivo, da se spominjamo podob Rafaelovih, ko gledamo n. pr. „Dobrega pastirja“. To nedolžno, lepo, tako modro oko, glava z obilnimi lasmi, jagnje poleg pastirčka — to te mika, da podobno gledaš in gledaš, pa se je nikdar ne nagledaš.

V 35. letu svoje dóbe je bil Murillo že umetnik prve vrste. Sedaj je ustvarjal ona velika dela, katera občuduje ves svet. Omenjamo: „Rojstvo Marijino“, katero je slikal za prestolnico seviljsko, a je sedaj v Parizu, „sv. Izidorja in sv. Leandra“ v Sevilli, slike „Prikazen sv. Antona“, katere je slikal v raznih oblikah in katere se nahajajo v Sevilli, v Petrogradu in v Berlinu. (Naša slika na tej strani nam kaže sliko sv. Antona, katera je v Berlinu. Kako ljubko boža Jezušček svetnika!)

Jako rad je slikal Murillo tudi „Brezmadežno spočetje Marijino“. Na Španskem so ta nauk, ki tedaj še ni bil verska resnica, goreče zagovarjali; skoro gotovo so zlasti še frančiškani, katerim je bil Murillo jako udan, vneli slikarja za to resnico, da jo je predočil tolikokrat in tako veličastno. (Slika na str. 739. nam predočuje Murillovo Brezmadežno spočetje, ki je v Parizu, v Louvreu.)

Mnogo, mnogo je slik, katere je naslikal Murillo deloma iz svetega pisma, deloma iz

življenja svetnikov ali iz zgodovine. Štejejo jih okoli 400. Poleg najstih slik za frančiškanski samostan jih je naslikal dvanajst za hospital de la Caridad, štiri velike za cerkev „S. Maria la Blanca“, več nego dvajset za kapucinski samostan, druge za hospital „Venerables sacerdotes“, za avguštinski samostan — vse v Sevilli. Saj je prebil skoro vse življenje v Sevilli; le v Cadiz je šel jedenkrat za malo časa. Njegove slike so raznesli skoro po vsem svetu; velike galerije se ponašajo ž njimi kakor z dragocenimi zakladi.

Nahajamo pa še dandanes znamenitejše Murillove slike na teh le mestih: v Madridu v „Museo del Prado“ tri „spočetja Matere Božje“, „Kristusa z jagnjetom“, „Kristusa pijočega iz školjke“, vseh skupaj 46; nekaj v Madridu v akademiji S. Fernando; v Sevilli v stolni cerkvi več slik, kakor sv. Antona; več slik se nahaja tudi v cerkvi „S. Maria la Blanca“ in v hospitalu de la Caridad; v seviljskem provincijskem muzeju so troja spočetja, znameniti sliki „sv. Tomaž Vilanovski“ in pa „sv. Frančišek, objemajoč Kristusa“, vseh skupaj 24 in sicer najboljših; v Parizu v Louvreu je znamenito „spočetje Matere Božje“, kakor tudi njeno „rojstvo“ in več drugih (Francozi so bili namreč l. 1810. mnogo Murillovih slik na Španskem ugrabili in domov prinesli); v Berlinu, v Londonu, v Petrogradu so nekatere; v Monakovem, v Pinakoteki so trije „poulični dečki“ — tri slike; na Dunaju pa

Murillo: Sv. Anton.

se nahaja „sv. Janez s križem in jagnjetom“, kar se večkrat vidi na svetih podobicah.

Murillo je dosegel vrhunec umetniškega delovanja s tem, da je soglasno združil istino z vzvišenimi, nadzemskimi vzori. Njegove osebe so prave človeške osebe, toda ne živé kot ljudje, ampak so povzdignjene v nebeško veličanstvo. To je mogel Murillo doseči le s tem, da je imel resnično in globoko pobožnost. Večkrat je naslikal zamaknjene svetnike, in v obče trdé, da ni nihče zamaknjenosti zadel in izrazil bolje kakor naš umetnik. Znana je njegova slika: „Zamaknjenje svetega Frančiška“. Ko bi ne bil slikal nobene druge slike, ta bi pričala dovolj o njegovi umnosti in pobožnosti. Slika kaže Izveličarja, visečega na križu; hrepeneč ga objema sveti Frančišek, Kristus pa ga k sebi pritiska z desnico. Taka misel se je mogla predočiti le možu, ki je Kristusa ljubil nad vse.

Malokateri umetnik ima to srečo, da ga hvalijo in slavé tako soglasno, kakor Murilla. Če gledajo na njegove lepe in natančne obrise, na resnične in vendar tako čudovite barve, na prozorno in vendar mehko ozračje: vse občudujejo, vse imenujejo mojstersko.

Mirno je potekalo Murillovo življenje; a bilo je življenje delavno, delavno za božjo čast in lepoto hiše božje. A čutil je naposled, da se mu bliža konec življenja, zato se je tudi nanj pripravljaj. V svoji župnijski cerkvi je večkrat po celo uro presedel in preklečal pred oltarjem s podobo snemanja s križa. Čakal je, kakor je rekel, da Izveličar stegne proti njemu

svoje roke in ga objame. Umrl je 3. malega travna l. 1682.

Murillo je izmed najbolj znanih velikih slikarjev. Njegove slike radi posnemajo in porabljajo. (Primeri n. pr. našo sliko tu-le spodaj in

Murillo: Brezmadežno spočetje Matere Božje.

Šubičevo na str. 147 „Dom in Svet“-a l. 1892.) Poučno bi bilo, ko bi mogli vsaj nekaj slik opisati in razložiti natančneje, kakor bi bilo tudi koristno za razvoj naše umetnosti, ko bi tudi naši slikarji delali in napredovali v onem duhu, ki ga oznanjajo dela velikega Španca Murilla.